

Reprezentacije ljubezni in erotike v poeziji Kristine Šuler

DOI: 10.4312/Obdobja.44.135-141

Alenka Jensterle Doležal, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praga;
 alenka.dolezalova@ff.cuni.cz

Tema prispevka je ljubezenska poezija Kristine Šuler (Schuller, 1866–1959), ene najvidnejših slovenskih lirskih pesnic. Šulerjeva je svoje pesmi pisala in objavljala na koncu 19. in na začetku 20. stoletja v kontekstu slovenskega gibanja »moderne«, objavljati pa jih je začela v tržaški reviji *Slovenka*. V prispevku tematsko analiziramo njene ljubezenske pesmi. Med avtoricami *Slovenke* je objavila največ ljubezenskih pesmi in nakazala premik k prikazovanju intimne, s pisanjem ljubezenskih pesmi je nadaljevala tudi v okviru *Ljubljanskega zvona*. Kristina Šuler je v svojem prvem obdobju iskala jezik in podobe za izražanje ljubezenskih čustev avtobiografskega lirskega subjekta. Med pisanjem je v svoji poetiki naredila velik premik od realizma in formalizma k impresionizmu. Raziskujemo njeno novo impresionistično poetiko, v kateri je povezala čustveno izpoved s kategorijo trenutka in prostora narave. V njenih izpovednih pesmih nas zanimajo nove podobe heteroseksualne ljubezni, umeščene v prostor narave, podobe ljubezenskega dialoga ženskega lirskega subjekta z drugim spolom. Osredotočamo se tudi na novo senzibilnost v času krize identitete.

Kristina Šuler, ljubezenska poezija, slovenska moderna, čustva v poeziji, impresionistična poezija

This article discusses the love poetry of Kristina Šuler (a.k.a. Schuller, 1866–1959), one of the most prominent Slovenian female lyrical poets, who published her works in the magazine *Slovenka*. Šuler wrote and published her poems at the end of the nineteenth century and the beginning of the twentieth century in the context of the Slovenian modernist movement and the »Habsburg myth«. The article thematically analyzes her love poems. She published the greatest number of love poems among the female authors of *Slovenka*, indicating a shift toward the representation of intimacy. In her early period, Šuler sought language and images to express the love felt by the autobiographical lyrical subject. In her poetics she gradually made a major shift from realism and formalism to impressionism. The article focuses on new images of heterosexual love in her lyrical poems and on images related to the typical romantic dialog between the female lyrical subject and a man. It analyzes the connection between the category of time and the representation of natural themes and attributes of the landscape. In addition, it focuses on new sensibility during the period of identity crisis and new valuation of time.

Kristina Šuler, love poetry, Slovenian modernism, emotions in poetry, impressionist poetry

Alojzija Zupan Sosič (ur.): *Čustva in slovenska književnost*.
 Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2025 (zbirka Obdobja, 44)
 ISSN: 1408-211X, e-ISSN: 2784-7152
 ISBN 978-961-297-712-2, 978-961-297-709-2 (PDF)

1 Uvod

V plamenih teh – žarečih zvezdah
 Srce mi zagori,
 A v morje temno to-globoko
 Se duša žalna zatopi.

(Šuler 1897: 9)

Kratek izsek izpovedne pesmi Očesi tvoji kaže na vlogo in pomen čustev v slovenski moderni, v času, ko so se oblikovale prve lirske pesnice okrog revije *Slovenka*. Med njimi se je z izjemno ubeseditvijo ženske ljubezenske strasti izpostavila prav pesnica Kristina Šuler (ali Kristina Schuller, 1866–1959). Tudi v tej pesmi pesnica ljubezensko strast in željo ubesedi s tipičnimi metaforami in primerami: oči so goreče zvezde in ljubezen je plamen. Pesnica je že pred sto dvajsetimi leti v svojih izpovednih pesmih pogumno upodabljala svojo intimnost in se tudi ni zaustavljala pred erotiko, ki je bila del njenega ljubezenskega dialoga. Kristina Šuler je tako subverzivno presegala model klasicističnega in realističnega liričnega pisanja na prelomu 19. in 20. stoletja ter se v svojih ljubezenskih pesmih po pogumnih podobah in ustvarjalni imaginaciji približevala moškim kolegom Otonu Župančiču, Ivanu Cankarju in Dragotinu Ketteju. Vznemirjali so jo impresionistični zapisi trenutkov – lirske situacije je umeščala v »urejen in znan prostor« narave in vaše kulture. Izogibala se je dekadentni senzibilnosti in vročični nervoznosti mesta, ljubezensko dvojico je tematizirala v okviru vaškega ambienta in s pridihom folklorne tradicije. V njenih pesmih kljub vsemu najdemo motive poljubov, strastnih objemov in tudi preživetih ljubezenskih noči.

Tema prispevka bo njena ljubezenska poezija. Kristina Šuler je bila ena najvidnejših slovenskih lirskih pesnic v moderni. Svoje pesmi je pisala in objavljala na koncu 19. in na začetku 20. stoletja v kontekstu slovenskega gibanja »moderne« in »habsburškega mita« (gl. tudi Cesar 2008: 94–109; Muser 2013).¹ Med avtoricami *Slovenke* je objavila največ ljubezenskih pesmi (80) in nakazala premik k prikazovanju intime. Z intimno izpovedjo je nadaljevala tudi v časopisu *Ljubljanski zvon*.

Kristina Šuler je v svojem prvem obdobju iskala jezik in podobe za izražanje ljubezenskih čustev avtobiografskega lirskega subjekta. Njen govorec lirskega izjavljanja je esencialno spet z avtorskim subjektom in pri bralcu vzbuja občutek, da se obe legi prikrivata. Prvinsko tako konfigurira predvsem tradicionalni lirski model z znano zastavitvijo korelacije subjekt – objekt.² V prispevku bom analizirala njene ljubezenske pesmi, napisane v realistični maniri s pridihom modernosti, ki kažejo tudi na prehod v impresionizem³ (Čeh Steger 2023: 55–65). V njenih pesmih nas bodo zanimala podo-

1 Slovenski avtorji so bili v tem času v slovenski kulturi kot delu monarhične kulture dvojezični in so imeli nemško vzgojo, za pisanje v maternem jeziku so se morali odločiti. Tudi Kristina Šuler je začenjala z nemškimi pesmimi. O njeni dvojni identiteti priča tudi sprememba nemškega priimka: iz Schuller se je na začetku 20. stoletja preimenovala v Šuler.

2 Glej rekonceptualizacije lirskega subjekta pri Balžalorsky Antić (2019).

3 Slovenski bralci njenih ljubezenskih pesmi ne poznajo. V njeni edini pesniški zbirki *Češnja pod oknom* (2008) večina ljubezenskih pesmi ni bila objavljena.

be in glasovi ženskega lirskega subjekta, ki so prepričljivo tematizirali izkušnje ljubezenskega dialoga z drugim spolom. V lirski izpovedi ni bila tako prepričljivo izpovedna kot Vida Jeraj, gotovo pa je med pesnicami najpogumneje zapisovala erotično željo. Njena intimna poezija je obetala eno najbolj zanimivih ljubezenskih pesmi v slovenski kulturi, a je zaradi patriarhalnih omejitev hitro padla v pozabo.⁴

2 Ljubezenski glasovi v »ženski« moderni

Naše postmoderno razumevanje moderne se je temeljito spremenilo prav v smislu samega fenomena, saj nas zanimajo tudi pesnice v tem obdobju. Prav v obdobju moderne so se pojavile prve slovenske lirične pesnice z avtentičnimi poetikami (gl. tudi Žerjal Pavlin 2017: 53–65). Prodor intimizma in modne ljubezenske tematike zasledimo že v prvih začetkih slovenske moderne in temu trendu so sledile tudi mlade pesnice. Nastop pesnic Irena Novak Popov (2004: 186) označi kot zgodbo »o vzpostavljanju ženske identitete in iskanju njej ustreznega pesniškega jezika, zgodbo o ženskem načinu zaznavanja, opazovanja, doživljanja in razmišljanja o sebi in svetu.«

Prelom stoletja so zaznamovala tesnobno in travmatično doživljanje ljubezni in spolnosti ter tudi pisanje o tej temi. Sociolog Anthony Giddens poudarja, da so se osupljive spremembe v dojemanju ženske spolnosti in erotike začele v obdobju modernizma, ko je romantična ljubezen v spreminjajoči se družbi dobila posebno mesto. Ljubezenska zgodba v tem času postane individualizirana in osebna (Giddens 1992: 40–41). Prodor romantične ljubezni kot ključne teme v literaturi lahko opazimo tudi v poeziji slovenskih pesnic na prelomu stoletja. Rita Felski (1995: 9–10) opozarja, da so se pisateljice v obdobju fin de siècle, zlasti v danih družbenozgodovinskih razmerah, začele eksplicitno in revolucionarno izražati. Po njenem mnenju je tudi v obdobju modernizma kategorija spola glavna metafora, okoli katere se oblikuje razumevanje zgodovinskega časa. Podobno Agatha Schwartz (2008: 2) v knjigi o avstro-ogrskih pisateljicah poudarja, da je bilo pozno 19. stoletje in začetek 20. nedvomno eno najbolj fascinantnih kulturnih in literarnih obdobj v zgodovini srednje Evrope. Obstajali so trije glavni vidiki modernosti fin de siècle: prisotnost močnih in organiziranih ženskih gibanj, pa tudi pojav značilne generacije pisateljic. Podobno lahko trdimo tudi za pesnice in pisateljice v reviji *Slovenka*.

Podobno kot njeni predhodniki je Kristina Šuler začela pisati v tradicionalni formi in na začetku prav tako jezik in slog prilagajala konvencionalnim predstavam iz 19. stoletja. Začenjala je s pesmimi o naravi in domoljubnimi pesmimi, pozneje se je izoblikovala v pesnico ljubezenske lirike. Njena avtorska identiteta je ostajala še sramežljivo v ozadju, podpisovala se je samo z ženskim imenom⁵ in tako spretno skrivala svojo

4 Izid njene pesniške zbirke so onemogočile nesrečne okoliščine: najprej jo je pred prvo svetovno vojno poizkušal izdati Ivan Lah, izdajo urednice Marje Boršnik je v šestdesetih letih 20. stoletja preprečila pesničina smrt (Cesar 2008:100–101).

5 Kristina Šuler se je podpisovala kot Kristina ali Gorska in tako kot ostale avtorice uspešno skrivala svojo identiteto. Objavljala je tudi v drugih slovenskih časopisih: *Ljubljanski zvon*, *Dom in svet*, *Planinski vestnik*, *Slovenec*, *Slovenski gospodar*, *Slovenska gospodinja*, *Slovenski narod* in pozneje tudi v časopisih *Slovan*, *Domači prijatelj* in *Ženski svet*.

identiteto (kar so delale tudi druge pesnice *Slovenke*).⁶ Med seboj so se podpirale, z določenim tipom obnašanja so izoblikovale model nove ženske⁷ – intelektualke in pisateljice (Boršnik 1962: 115–151; Verginella 2017). V krogu mladih pisateljic, ki jih je podpirala Marica Nadlišek Bartol, je mlada nadobudna učiteljica Kristina Šuler objavila (največkrat v družbi Vide Jeraj) skoraj v vsaki številki eno pesem, večinoma ljubezenskega značaja. Kasneje je pisala tudi angažirane in socialno kritične pesmi: imela je izostren čut za negativne družbene pojave ter tudi za težko politično situacijo slovenske družbe in krizne situacije slovenskega naroda.

3 Poetika trenutka

Pisala je izpovedne, lirčne pesmi, v katere je vključila avtobiografske izkušnje in čustva. Pesnica, ki je začejala v obdobju fin de siècle, je v svoji poetiki nihala med ustaljenimi poetskimi rešitvami in novimi možnostmi, med konvencionalnim zapisom in že modernim izrazom. Realistično izkušnjo je zaznamovalo novo impresionistično dožemanje časa in prostora. V pesmih je začela zapisovati trenutke. Jožica Čeh Steger (2023: 58) trdi, da je prav v obdobju *Slovenke* Kristina Šuler prešla od realizma k impresionizmu. Kristina Šuler je v ljubezenskem diskurzu brezkompromisno beležila žensko izkušnjo ter tudi razkrivala ambivalentnost in razdvojenost modernega lirskega subjekta.

Posebno mesto v kronološkem prikazu ljubezenske zgodbe ima kategorija trenutka. Trenutek ima v njenem upodabljanju narave posebno mesto: je izhodišče impresionističnega doživljanja sveta. Zgodbo definirajo izjemni radostni in žalostni trenutki. Čustva velike ljubezenske strasti zaznamujejo kronologijo ljubezenske zgodbe, ki se prebujata, se uresniči v vrhovih, a tudi konča. Tudi pri Kristini Šuler je realistična izkušnja nadgrajena z novim impresionističnim dožemanjem časa in prostora. Tako kot drugi pesniki impresionisti z jezikovnimi sredstvi slika pokrajino kot vidno podobo »duše« in notranjega sveta lirskega subjekta, pri čemer daje poudarek predvsem vidnim vtisom in trenutkom v prostoru. Posebno mesto – podobno kot pri drugih impresionistih – dobi prostor kot kulisa za njena čustva in kot prostor dialoga, v katerem intimne podobe uokvirja narava. Le včasih uporabi prizore miru in tišine v prostoru kot kontrast valovom silovite strasti, ki v sebi pretresajo lirskega subjekt. V slikah podeželja Kristina Šuler ljubezenske izpovedi povezuje z motivi iz narave: zunanja krajina je barvit okvir za burno življenje subjekta. Pesnica lirčno zgodbo umešča med gore, polja, jezera in travnike (geografsko prepoznavne iz Bohinja, kjer je na začetku učiteljjevala), krajina pa se mestoma razširi v neskončen prostor veselja.

Temo ljubezni in erotike prikazuje kot sliko predzakonskega odnosa med dekletom in fantom v patriarhalnem okolju slovenske vasi na koncu 19. stoletja. V ljubezenski poeziji najpogosteje opisuje moško dvorjenje mladi deklici pod njenim oknom (npr.

6 V času svojega prodiranja so se mlade avtorice soočale z različnimi vrstami cenzure, tudi patriarhalne mizogine moške cenzure. Pri oblikovanju pesniške samozavesti je delovala tudi samocenzura (Jensterle Doležal 2023: 50).

7 Gl. Ledger 1997.

v pesmi Na okencu) ali njuna srečanja v naravi. Avtoričin lirični glas je pod vplivom folklorne preteklosti ter je zaznamovan z realistično in romantično tradicijo.

V ljubezenskem izrazu ponekod uporablja stereotipne pesniške strategije. Pogosto antropomorfizira motive iz narave, je z njimi v dialogu, to so njeni skriti prijatelji, ki ji pomagajo. V pesmi Toži meni se ... so to zvezde, ki jo tešijo v njeni žalosti. Ljubezen se tudi stereotipno povezuje z motivi rož, ptic in zvezd, pogosti so motivi srca, ljubezen se upodablja s plamenom in ognjem.

Lirski dialog ženskega lirskega subjekta je dialog med jaz in ti. V nekaterih pesmih najdemo tudi novost: pesnica v izpovedi uporabi dvojino. Zaimek *midva* poudarja temeljno metafizično zavezanost zaljubljenecv in njuno trajno povezanost. V pesmi V noči je prisotna subverzija spola: o ljubezni pripoveduje moški subjekt.

Njena izpoved postaja vedno pogumnejša, v pesmih Nekdaj in Pesem je prisoten realistični opis ljubezenske noči, preživete z ljubimcem.

A, ko zvečer si v vas prišel,

Vsa jeza je minila.

Po najini navadici

Sladko sva se ljubila. –

(Šuler 1898: 407)

Trenutki se tako spreminjajo v večnost, ljubezen v neobvladljivo strast, ki zavzame glavno mesto v človekovi eksistenci, ki ga s svojo iracionalnostjo obvladuje.

V nekaterih pesmih se pojavljajo motivi ljubosumja, nezvestobe moškega partnerja, njegovega promiskuitetnega obnašanja in izdajstva, ki pa jih pesnica obdela lahko, ne z ostrino (Ne trdi ..., Požigalec, Pisemce).

Ljubezenske pesmi sčasoma postanejo tudi prostor družbene kritike položaja žensk v krutem patriarhalnem okolju vasi. Posebej zanimive so pesmi, v katerih prikazuje obsodbo svobodne ljubezni. V njih pesnica prikaže dvojno moralo družbe, ki obsoja svobodno ljubezen, kaznuje pa le dekle. Družba odklanja ljubezen neporočenega para v pesmih Obsodba in Obup. Kljub vsemu družbeni pritiski ne izbrišejo »plamena iz ženskih oči« kot prisposodbe velike strasti. V pesmi Sanje (Sanja) se položaj mlade ljubezni v sanjah groteskno tako zaostri, da družba zaljubljeno dekle obsodi na smrt. Pripeljejo jo h krvniku, od tam pa jo reši le ljubimec – in prebujenje. V tem kontekstu se motiv nezakonskega otroka in njegove nesreče v družbi zaradi zveze dveh neporočenih partnerjev pojavlja tudi v pesmih Zapuščena in Pesem.

Najbolj pretresljive so pesmi o koncu ljubezni (Spomini III). V zadnjih pesmih, objavljenih v časopisu *Slovenka*, ločitev partnerjev prikazuje kot neizbežno realnost, v kateri se prihodnost spreminja v neznosen pekel. V teh pesmih prevladuje obup; izgubo partnerja ženski lirski subjekt doživlja kot popolno brezizhodnost. Motivi spominov na preteklost so zadnji otoki upanja, ki počasi izginjajo.

Za Kristino Šuler je znova nastopilo novo obdobje intimne lirike v prvem desetletju 20. stoletja. Tedaj je ljubezenske pesmi objavljala v osrednjem *Ljubljanskem zvonu*. Vrhunec teh pesmi je bil med letoma 1903 in 1906. Pesnica v izrazu postane konserva-

tivna in sentimentalna: vrača se k formalizmu in tradicionalnim izjavam iz 19. stoletja, konvencionalne pesmi so tudi daljše (pogosti so cikli pesmi). Spremeni se čustvena naravnost lirskega govorca: v epsko-lirskih izpovedih ljubezen postane preteklost. Drža ženskega lirskega subjekta izraža tiho, mirno resignacijo in melanholijo nad »sladkimi, lepimi spomini«. Vse pesmi so prepletene z bolečino ob izgubi ljubljene osebe: npr. v pesmih *Le spodaj, Spomini, Vse je tiho, Za tvojo ljubezen*. Pesem izgubi lahkotnost, jezik igrivost. V diskurzu je zapečaten velika bolečina, ki se kristalizira v izjavi, v atmosferi se izpostavljata melanholija in resignacija, npr. v pesmi *Ne vprašaj*:

Ne vprašaj me, zakaj da plakam,
pogledi raje mi v oči
in v solznih biserih izvedi,
kaj v prsih dušo mi teži.

Na srce moje se nasloni,
zakaj da plakam, ti pove.
Le s tabo pač bi bila srečna,
brez tebe meni je gorje.

(Gorska 1903: 84)

4 Zaključek

Pesnice slovenske moderne so bistveno spremenile diskurz slovenske lirike. Vida Jeraj se je v impresionističnih in dekadentnih pesmih uveljavila kot pesnica z najbolj strukturirano izpovedjo in premišljenim verzom, za katerega je značilna globina čustvenega izraza. Ljudmila Poljanec je začela kot prva lezbična pesnica s kultiviranim izrazom, v katerem impresionistični koncept sredozemskega prostora rezonira s slavljenjem ljubezni do ženske (Jensterle Doležal 2018: 21–33). V primerjavi z lirskima sodobnicama je Kristina Šuler najbolj brezkompromisno slikala žensko spolno željo, v patriarhalni kulturi fin de siècle se ni zaustavljala pred opisi telesnosti in razviharjene čutnosti, a hkrati njen diskurz že kaže ambivalentnost modernega, razdvojenega subjekta. Podobe ljubezenskega para so podane v okviru vaše kulture (vpliv folklorne imaginacije). V zadnjih pesmih se v poezijo naselijo motivi izgube z občutki greha in sramu, razkriva se pritisk socialnega okolja na žensko, poetika se vrača v tradicionalen izraz in konvencijo.

V njeni poetični podobi je prevladovala realistična podoba ljubezenske strasti, zaustavljena v impresionističnih trenutkih, ki se razlikuje od »moške dekadentne podobe«. Cankar in Župančič v prvih ljubezenskih zbirkah objekt ljubezenskega poželenja upodobita le na dva načina: bodisi kot idealizirano ali kot demonizirano žensko (Jensterle Doležal 2009: 149–160). Njuna vrstnica Kristina Šuler pa nasprotno podobe moškega ne idealizira ali demonizira: zanimali so jo predanost in brezmejna strast ženskega subjekta, dialog med moškim in žensko. Njeno pesniško ustvarjanje se ne osredotoča toliko na podobo moškega, kot na emocionalno orkestracijo glasov ženskega lirskega subjekta. Pesnico zanima samo ljubezensko

dogajanje; v lirskih pesmih se osredotoča na čustveno doživljanje lirskega subjekta v prostoru in času. Izrazita je poetika spola. Izpoved vodi ženska subjektivnost – ženska izpoveduje odnos do ljubljeneega moškega objekta in telesnosti.

V srednjeevropskem prostoru je pesniški glas Kristine Šuler obljubljal originalno ljubezensko poetiko, a je bil prav zaradi patriarhalnih razmer utišan.

Prispevek je bil napisan v okviru projekta Cooperatio Literatura-Medievistika, programa razvoja znanosti na Karlovi univerzi v Češki republiki.

Literatura

- BALŽALORSKY ANTIĆ, Varja, 2019: *Lirski subjekt: rekonceptualizacija*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- BORŠNIK, Marja, 1962: Slovenka. *Študije in fragmenti*. Maribor: Založba Obzorja Maribor. 115–150.
- CESAR, Emil, 2008: O pesnici Kristini Šuler. Kristina Šuler: *Češnja pod mojim oknom: Izbrane pesmi*. Ljubljana: Amalietti & Amalietti. 94–101.
- ČEH STEGER, Jožica, 2023: Poezija Kristine Šuler v kontekstu slovenske moderne. Jožica Jožef Beg, Mia Hočevar, Neža Kočnik (ur.): *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 33). 55–65.
- FELSKI, Rita, 1995: *The Gender of Modernity*. Cambridge, London: Harvard University Press.
- GIDDENS, Anthony, 1992: *The Transformation of Intimacy, Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Stanford: Stanford University Press.
- GORSKA [= ŠULER, Kristina], 1903: Ne vprašaj! *Ljubljanski zvon* XXIII/2. 84.
- JENSTERLE DOLEŽAL, Alenka, 2009: Myth about Woman in the Slovene Moderna: Mother or Whore. *Journal of the Society of Slovene Studies* XXXI/2. 149–160.
<https://doi.org/10.7152/ssj.v31i2.14853>
- JENSTERLE DOLEŽAL, Alenka, 2018: Imagining the not Imaginable. Slovenian Women Poetry in the Fin-De-Siècle Period and the Beginning of the 20th Century. Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka, Lenka Paučová (ur.): *Česká slavistika*. Brno: Česká asociace slavistů. 21–33.
- JENSTERLE DOLEŽAL, Alenka, 2023: Problem oblikovanja pisateljske identitete pri slovenskih pesnicah v obdobju moderne. Jožica Jožef Beg, Mia Hočevar, Neža Kočnik (ur.): *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 33). 45–55.
- LEDGER, Sally, 1997: *The New Woman: Fiction and Feminism at the Fin-de-Siècle*. Manchester: Manchester University Press.
- MUSER, Erna, 2013: Šuler, Kristina (1866–1959). *Slovenska biografija*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU.
<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi676502/> (dostop 22. 1. 2024)
- NOVAK POPOV, Irena, 2004: Neraziskana pokrajina poezije. Irena Novak Popov (ur.): *Antologija slovenskih pesnic 1*. Ljubljana: Založba Tuma. 181–190.
- SCHWARTZ, Agatha, 2008: *Shifting Voices: Feminist Thought and Women's Writing in Fin-de-Siècle Austria and Hungary*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- ŠULER, Kristina, 1897: Očesi tvoji. *Slovenka* I/11. 9.
- ŠULER, Kristina, 1898: Pesem. *Slovenka* II/18. 407.
- ŠULER, Kristina, 2008: *Češnja pod mojim oknom: Izbrane pesmi*. Ljubljana: Amalietti & Amalietti.
- Zapuščina Erne Muser, Mapa Kristine in Kriste Šuler, št. 108, Ms 1432. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, rokopisni oddelek.
- VERGINELLA, Marta (ur.), 2017: *Slovenka: prvi ženski časopis (1897–1902)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- ŽERJAL PAVLIN, Vita, 2017: Slovenkine pesnice. Marta Verginella (ur.): *Slovenka: prvi ženski časopis (1897–1902)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 53–65.